

Innst. S. nr. 216

(2007-2008)

Innstilling til Stortinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Dokument nr. 8:77 (2007-2008)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Jon Jæger Gåsvatn, Åse M. Schmidt og Ib Thomsen om å overføre kontrollansvaret for læringsmiljø og inneklima ved landets grunnskoler og videregående skoler midlertidig til Arbeidstilsynet

Til Stortinget

SAMMENDRAG

I dokumentet fremmes følgende forslag:

I

Stortinget ber Regjeringen fremme nødvendige forslag for å gi Arbeidstilsynet midlertidig kontrollansvar for elevens arbeidsmiljø, jf. opplæringsloven kap. 9a, samt myndighet til å gi pålegg og sanksjonere brudd på pålegg.

II

Stortinget ber Regjeringen legge frem egen sak for Stortinget om gjennomføring og finansiering av slik midlertidig endring.

III

Stortinget ber Regjeringen legge frem egen sak for Stortinget om å opprette et eget kontrollorgan for grunnsopplæringen, som skal ha ansvar for kontroll av kvaliteten i grunnsopplæringen, herunder elevenes læringsmiljø, jf. opplæringsloven kap. 9a, samt kompetanse til å gi skoleeier pålegg om utbedringer og sanksjonering ved mangelfull oppfølging av pålegg."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Freddy de Ruiten, Gorm Kjernli, Gerd Janne Kristoffersen, Anna Ljunggren og Torfinn Opheim, fra Fremskrittspartiet, Anders Anundsen, Jon Jæger Gåsvatn og Åse M. Schmidt, fra Høyre, Gunnar Gundersen og lederen Ine Marie Eriksen Søreide, fra Sosialistisk Venstreparti, Åsa Elvik og Lena Jensen, fra Kristelig Folkeparti, Dagrun Eriksen, fra Senterpartiet, Inger S. Enger, og fra Venstre, Odd Einar Dørum, viser til representantforslaget.

Komiteen er klar over at det fortsatt er utfordringer knyttet til inneklima ved en del skoler. Komiteen er opptatt av at elevene skal ha et arbeidsmiljø som fremmer helse, trivsel og læring.

Komiteen viser til kartleggingen som har vært gjennomført av Utdanningsdirektoratet og Helse- og sosialdirektoratet på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. Undersøkelsen har tatt utgangspunkt i miljørettet helsevern i barnehager og skoler med hjemmel i kommunehelsetjenesteloven, og om godkjenningskravet i § 6 er oppfylt.

Komiteen har merket seg at 50 pst. av skolene som det ble rapportert om, ikke er godkjent etter forskriften. Komiteen ser det som viktig at det foreligger en slik kartlegging, men er ikke tilfreds med de resultatene som er kommet fram. Bruddene på forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler viser at det fysiske miljøet ved flere skoler ikke er i samsvar med regelverket i opplæringslovens kapittel 9a. Komiteen har merket seg at Kunnskapsdepartementet vil be om at kommuner og fylkeskommuner som skoleeiere planlegger og iverksetter de tiltak og

forbedringer som må til for at skolene kan oppfylle kravene i opplæringsloven og forskrift om miljørettet helsevern. Komiteen registrerer at KD og HOD vil følge situasjonen nøye og vil gjennomføre en oppfølgingsundersøkelse av det fysiske miljøet ved alle grunn- og videregående skoler høsten 2009.

Komiteen mener også det er ønskelig med en dialog mellom aktører som eksempelvis KS, Arbeidstilsynet og frivillige organisasjoner som bl.a. Norges Astma- og Allergiforbund, for å kunne dra nytte av hverandres erfaringer og kompetanse på dette området.

Komiteen viser for øvrig til at kravene til det fysiske og psykososiale miljøet i skolen er hjemlet i opplæringsloven og privatskoleloven. Det samme lovverket regulerer også kontroll og tilsyn av elevenes arbeidsmiljø.

Komiteen vil presisere at det innenfor eksisterende lovverk stilles krav til den enkelte skole, skoleeier og staten mht. elevenes arbeidsmiljø.

Komiteen merker seg at Kunnskapsdepartementet ved statsråden er "opptatt av at en fortsatt bedring av tilsynet på grunnopplæringsområdet vil kunne ha positive effekter for elevers læringsmiljø".

Komiteen registrerer og vil understreke viktigheten av at man fra departementets side har et betydelig fokus på de lovmessige plikter som fylkeskommuner, kommuner og private skoleeiere har for å sikre elever et best mulig arbeidsmiljø.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, kan imidlertid ikke se at en overføring av tilsynet med elevers arbeidsmiljø til Arbeidstilsynet løser de aktuelle utfordringene knyttet til arbeidsmiljøet.

Flertallet viser til at opplæringsloven kapittel 9a er tydelig på rettighetene den enkelte elev har mht. et skolemiljø som fremmer læring, helse og trivsel. Flertallet ser ingen grunn til å endre hovedlinjene i dagens tilsynsordning på nåværende tidspunkt. Flertallet viser for øvrig til at det er lovfestet at alle skoler skal ha et skolemiljøutvalg hvor elevene og foreldrene skal ha flertall.

Flertallet mener at dagens tilsynsmodell er tilstrekkelig og ser heller behovet for å rette fokus mot skoleeiers plikt og mulighet til å sørge for at bestemmelsene vedrørende skolemiljø blir etterlevd.

Komiteen mener imidlertid at dagens tilsyn ikke er til hinder for å ha et samarbeid med Arbeidstilsynet, for eksempel gjennom felles tilsyn av elevenes og lærernes arbeidsmiljø.

Komiteen vil også understreke at skolenes inneklima ofte henger sammen med bygningsmassens tilstand, vedlikehold og renhold. Det er stor variasjon mellom kommunene, en del kommuner og

fylkeskommuner har lagt ned et betydelig arbeid for å forbedre innemiljøet på skolene. Et virkemiddel for å bøte på det store etterslepet på dette området var rentekompensasjonsordningen for skolebygg.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil i den forbindelse vise til følgende merknad i Budsjett-innst. S. nr. 5 (2007-2008) fra kommunal og forvaltningskomiteen:

"Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at rentekompensasjonsordningen skal stimulere kommuner og fylkeskommuner til å bygge nye skoleanlegg og rehabiliter og ruste opp eksisterende anlegg. Målet er å sikre at alle elever i grunnskolen og i videregående skole får gode læringsforhold. Flertallet har merket seg at det er blitt vist stor interesse for ordningen etter at den ble innført i 2002. Ordningen hadde en forutsatt investeringsramme på 15 mrd. kroner. Hele rammen er fullt faset inn allerede i 2007. Flertallet er fornøyd med at ordningen har bidratt med midler til 1420 prosjekter fordelt på 1130 skoler. Flertallet viser forøvrig til komiteens merknad i Innst. S. nr. 231 (2006-2007):

"Komiteen mener at låneordningen for skolebygg har bidratt positivt til at kommunene satser på fornying av skolebygg og forbedring av inneklima og arbeidsmiljø for elever og lærere. Kommuneøkonomien er styrket de siste årene, men det er fortsatt mange nedslitte anlegg som behøver oppgradering og tilpasning til nye behov. Komiteen vil derfor be regjeringen vurdere ordninger som gir insentiv for fortsatt opprustning av skolebygg i kommunene."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre deler forslagsstillernes bekymring for tilstanden i norske skolebygg. Disse medlemmer viser i denne forbindelse til følgende merknad i Budsjett-innst. S. nr. 12 (2007-2008):

"Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har merket seg at Regjeringen ikke foreslår å videreføre rentekompensasjonsordningen for skolebygg over Kommunal- og regionaldepartementets budsjettområde. Disse medlemmer viser til at flere skolebygg i dag er i svært dårlig forfatning, noe som går ut over læringskvaliteten hos elevene og arbeidsmiljøet for lærerne. Elevorganisasjonen melder at 60 pst. av elevene mener læringsmiljøet er for dårlig. Disse medlemmer viser videre til at 414 kommuner har søkt om rentekompensasjonsordning fra 2002 til våren 2007 etter gammel ordning. Samtlige fylkeskommuner har også søkt om rentekompensasjon. Til sammen er 1 420 prosjekter fordelt på 1 130 skoler. Ordningen har vært populær, og den viser tydelig at det er viktig fortsatt å ha fokus på det behovet som finnes i kommunene/fylkeskommunene. Disse medlemmer mener det er vanskelig å forstå at Regjeringen synes

tiden er inne til å kutte ut den svært vellykkede rentefrie utlånsordningen til oppussing av skolebygg samtidig som etterslepet på vedlikehold på kommunale bygg er i milliardklassen."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til forslaget og begrunnelsene for forslaget. Disse medlemmer mener det er nødvendig å gjennomføre tiltak for å bedre elevenes arbeidsmiljø raskt og ser ingen tegn på at regjeringspartiene tar denne problemstillingen på alvor. I årets budsjett fjernet regjeringspartiene rentekompensasjonsordningen for skolebygg uten å erstatte ordningen med et tilsvarende eller bedre tilskuddssystem for utbedring av skolebygg. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet foreslo at rentekompensasjonsordningen skulle utvides og videreføres.

Disse medlemmer mener imidlertid at en av hovedutfordringene ved dagens kontroll av elevers arbeidsmiljø utføres av skoleeier selv. I liten grad medfører denne kontrollen tilstrekkelig mulighet for sanksjonering overfor skoleeier når det avdekkes dårlig arbeidsmiljø for elever. Disse medlemmer mener det er viktig å etablere ekstern og uavhengig kontroll av elevers arbeidsmiljø, hvor kontrollorganet kan gi pålegg om utbedring, kreve stengning mv. Et slikt kontrollorgan bør etableres snarest mulig.

Disse medlemmer mener Arbeidstilsynet kan utføre slikt kontrollarbeid inntil et eget kontroll- og kvalitetssikringsorgan for grunnopplæringen er opprettet. Det er naturligvis betinget av at Arbeidstilsynet tilføres økte ressurser. I dag har Arbeidstilsynet tilsynsansvar for læreres arbeidsmiljø ved skolene og det er derfor enkelt å utvide Arbeidstilsynets mulighet til ytterligere kontrolltiltak rettet mot elevenes arbeidsmiljø.

Disse medlemmer er svært lite tilfreds med at det i dag er elevene selv som må klage til kommunen ved for dårlig arbeidsmiljø. Erfaring viser at slik klage tar lang tid å behandle og at den ofte ikke ender med praktiske resultater fordi kommunen, som kontrollerer seg selv som skoleeier, ikke har ressurser til å utbedre forholdene ved egne skoler.

Disse medlemmer vil peke på at statsråden i sitt brev om forslaget later til å tro at forslagsstillerne mener at:

"(...) det å flytte ansvaret for det statlige tilsynet fra henholdsvis fylkesmannen og Statens helsetilsyn til Arbeidstilsynet eller til et eget kontrollorgan alene vil føre til økt vedlikehold av norske skolebygninger."

Disse medlemmer stiller seg undrende til utsagnet og formoder at statsråden erkjenner at Fremskrittspartiet har kjempet for en rekke tiltak for bedring av vedlikeholdet ved landets skolebygninger.

Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet ville opprettholde rentekompensasjonsordningen, som regjeringspartiene fjernet i budsjettet for 2008. Disse medlemmer viser videre til at Fremskrittspartiet har foreslått øremerkede bevilgninger til skole og at partiet vil innføre en direkte skolefinansiering som setter skolene i stand til både å gi undervisning av høy kvalitet og til å holde skolebyggene i god stand.

Disse medlemmer viser videre til at statsråden må ha misforstått inndelingen av forslagene. Det er selvsagt ikke lagt opp til at Arbeidstilsynet skal kontrollere innholdet i opplæringen. På dette punkt blander statsråden sammen forslaget til en rask og effektiv kontrollvirksomhet av elevenes arbeidsmiljø ved at kontrollansvaret på dette punkt midlertidig overføres til Arbeidstilsynet, med forslaget om et helt nytt kontrollorgan for grunnopplæringen, som både skal kontrollere innhold i opplæringen og de fysiske krav som stilles til elevers arbeidsmiljø. Det siste vil ta noe tid, og løsningen på kort sikt er derfor Arbeidstilsynet i påvente av nyetableringen.

Disse medlemmer vil videre peke på at det statlige tilsynsansvaret for elevers arbeidsmiljø for øvrig er fragmentert og dårlig fungerende.

Disse medlemmer registrerer at alle partier er bekymret for elevenes arbeidsmiljø og at de fleste partier erkjenner at det er vesentlig forbedringspotensial. Disse medlemmer synes derfor det er underlig at forslaget om å gi Arbeidstilsynet økt kontrollansvar med rett til å pålegge skoleeier utbedring, ikke får tilslutning. Forslaget er en praktisk løsning på en konkret og aktuell trussel mot våre barns helse på kort og lang sikt. En trussel samtlige partier tidligere har vært opptatt av å finne praktiske løsninger på.

Disse medlemmer vil peke på det alvor situasjonen er uttrykk for og at det ikke vil være mulig å unndra seg ansvar for de helseskader barn påføres på grunn av for dårlige arbeidsforhold, herunder helseskadelig inneklima, verken på kort eller lang sikt. Disse medlemmer mener Stortinget har et overordnet ansvar for elevenes arbeidsforhold og at Stortinget, gjennom å vedta de forslag som fremmes i dette dokumentet, har anledning til å ta dette ansvar på alvor og vise både elever og foreldre at barns helse går først. Disse medlemmer er bekymret over at samtlige øvrige partier synes å være tilfreds med dagens kontrollsystemer og derved skyves ansvaret over på underliggende forvaltningsnivå. Disse medlemmer viser til at en slik ansvarsforskyvning ikke er tilfredsstillende for Fremskrittspartiet.

Disse medlemmer er bekymret over at statsråden i brev til komiteen mener dagens lovverk er tilstrekkelig når en ser at det i praksis medfører et arbeidsmiljø for elever i mange skoler som er langt

under forsvarlighetsgrensen. Disse medlemmer viser i den sammenheng til at 128 skoler er stengt siste 8 år på grunn av fare for liv og helse. Disse medlemmer er forundret over at statsråden og regjeringspartiene kan være fornøyd med en slik situasjon.

Disse medlemmer fremmer forslagene i dokumentet.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti mener det er viktig å sikre elevene et godt skolemiljø både fysisk og psykososialt. Dette medlem vil vurdere nærmere om det bør opprettes et verneombud for elever. Dette medlem mener et slikt ombud bedre vil kunne ivareta elevenes skolemiljø. Dette medlem viser til at flere skolebygg i dag er i svært dårlig forfatning, noe som går utover læringskvaliteten hos elevene og arbeidsmiljøet for lærerne. Dette medlem viser til at Elevorganisasjonen sier de mottar skremmende mange henvendelser fra elever som opplever arbeidsmiljøet sitt som hinder for trivsel, motivasjon og god læring. Dette medlem viser til at Regjeringen avvirket rentekompensasjonsordningen for skolebygg i St.prp. nr. 1 (2007-2008). Dette medlem mener det er vanskelig å forstå at Regjeringen kuttet ut den svært vellykkede rentefrie utlånsordningen til oppussing av skolebygg samtidig som etterslepet på vedlikehold på kommunale bygg er i milliardklassen. Dette medlem viser for øvrig til Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2008, der det ble foreslått å videreføre rentekompensasjonsordningen for skolebygg med 1 mrd. kroner.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at det i Venstres alternative statsbudsjett for 2008 ble foreslått å videreføre rentekompensasjonsordningen for skolebygg med en ramme på 2 mrd. kroner, noe som har en beregnet proveny på 57 mill. kroner.

Dette medlem er skeptisk til en overføring av kontrollansvaret for læringsmiljø og inneklima ved landets grunnskoler og videregående skoler midlertidig til Arbeidstilsynet, og mener at dette vil kunne føre til en uthuling av det ansvaret som i dag ligger på den enkelte skole og skoleeier. Dette medlem ser

på en videreføring av rentekompensasjonsordningen for skolebygg som et mer målrettet og aktuelt tiltak.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag

I

Stortinget ber Regjeringen fremme nødvendige forslag for å gi Arbeidstilsynet midlertidig kontrollansvar for elevers arbeidsmiljø, jf. opplæringsloven kap. 9a, samt myndighet til å gi pålegg og sanksjonere brudd på pålegg.

II

Stortinget ber Regjeringen legge frem egen sak for Stortinget om gjennomføring og finansiering av slik midlertidig endring.

III

Stortinget ber Regjeringen legge frem egen sak for Stortinget om å opprette et eget kontrollorgan for grunnopplæringen, som skal ha ansvar for kontroll av kvaliteten i grunnopplæringen, herunder elevenes læringsmiljø, jf. opplæringsloven kap. 9a, samt kompetanse til å gi skoleeier pålegg om utbedringer og sanksjonering ved mangelfull oppfølging av pålegg.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råar Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument nr. 8:77 (2007-2008) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Jon Jæger Gåsvatn, Åse M. Schmidt og Ib Thomsen om å overføre kontrollansvaret for læringsmiljø og inneklima ved landets grunnskoler og videregående skoler midlertidig til Arbeidstilsynet – vedlegges protokollen.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 29. april 2008

Ine Marie Eriksen Søreide

leder

Freddy de Ruyter

ordfører